

Anneli Airola, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, FT,
anneli.airola@pkamk.fi

Ritva Kantelinen, Joensuun yliopisto, FT,
ritva.kantelinen@joensuu.fi

Kehittämistyöllä kohti ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen valtakunnallista vertailtavuutta

1 Ammattikorkeakoulututkinnoilla kielitaitoa työelämän tarpeisiin

Ammattikorkeakoulututkintoa edellyttävissä työtehtävissä monipuolisen kieli- ja viestintätaidon tarve on osa arkea. Siksi ammattikorkeakoulujen kieliopinnoille tulee olla ominaista ammattialasuuntautuneisuus ja käytännönläheisyys. Kieliopintojen perustana ovat: 1) Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003, 2) kansainvälistyneen työelämän tarpeet ja 3) erityisalojen kieltenopetuksen viitekehys.

Ammattikorkeakouluasetus 352/2003

Ammatilliset kieli- ja viestintäopinnot ovat olleet oleellinen osa ammattikorkeakoulututkintoja ammattikorkeakoulujen perustamisesta saakka. Ammattikorkeakouluasetus määrittää tutkintoihin sisältyvät viralliset valtakunnalliset tavoitteet. Opiskelijan tulee osoittaa saavuttaneensa ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla:

- 1) suomen ja ruotsin kielen taito, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka on tarpeen oman alan/ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta; sekä
- 2) sellainen yhden tai kahden vieraan kielen kirjallinen ja suullinen kielitaito, joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003, 8 §).

Ammattikorkeakoulututkintojen kielitaitovaatimukset ovat siis yhtenevät eurooppalaisen kielipolitiikan kanssa, jonka mukaan jokaisen eurooppalaisen tulisi osata ainakin kahta Euroopassa käytettyä kieltä oman äidinkiellensä lisäksi (White Paper on education and training. Teaching and learning – Towards the learning society 1996; European Indicator of Language Competence 2005).

Kansainvälistyneen työelämän tarpeet

Suomen liityttyä Euroopan unioniin (EU) alkuvuodesta 1995 kansainvälistymisen vauhti on ollut nopeaa. Kieli- ja viestintätaitoja sekä kulttuurien välistä toimintakompetenssia tarvitaan yhä useammalla työpaikalla, myös ns. suorittavan tason tehtävissä, ammattikorkeakoulututkintoa vaativista tehtävistä puhumattakaan. Ammatillisesti orientoituneen kielten opetuksen ja opiskelun merkitys on kasvanut nopeasti parin viimeisimmän vuosikymmenen aikana: kansainvälisen liikkuvuuden yleistyttyä työelämässä kulttuurien välisten ammatillisten viestintätaitojen tarve ja merkitys ovat korostuneet. Suomessa on tehty runsaasti työelämän kielitaidon tarvekartoituksia (esim. Sinkkonen 1998; Huhta 1999; Sajavaara 2000; Airola 2004; Sjöberg 2004; Airola & Piironen 2005; Karjalainen & Lehtonen 2005). Kielitaidon tarvekartoituksilla on haettu tietoa kielten opetussuunnitelmien ja opetussisältöjen laatimiseksi ja ajantasaistamiseksi ammatillisissa tutkinnoissa. Tietoa on haluttu mm. työelämän kielenkäyttötilanteista ja työelämässä tarvittavasta kielitaidosta sekä ennakoitavista työelämän kielitaitotarpeiden muutoksista.

Tulevaisuuden ennusteet osoittavat, että työelämään liittyvät kieli- ja viestintätaidon tarpeet kasvavat jatkuvasti. Kansainvälisen työvoiman liikkuvuuden lisäksi kansainväliset kontaktit ja verkostot lisääntyvät ja suomalaiset työpaikat monikulttuuristuvat entisestään. Tämän päivän ja myös tulevaisuuden työelämässä tarvitaan useammalla kielellä kommunikointitaitoisia työntekijöitä. Samat kielet kuin tänä päivänäkin tulevat ennusteiden mukaan olemaan suomalaisille tärkeitä vuonna 2020: suomen lisäksi tarvitaan ruotsin, saksan ja venäjän kieltä. Kiinan kielen taidon merkitys kasvaa erityisesti IT-sektorilla. (EK 2006.) Ammatillinen kielitaito osana ammattikorkeakoulututkintoja on siis työelämän todellinen tarve, ei pelkästään ammattikorkeakouluasetuksessa (352/2003) esitetty vaatimus (ks. Airola & Piironen 2005; Huhta 1999; Penttinen 2002; Sjöberg 2002).

Erityisalojen kieltenopetuksen viitekehys

Ammattikorkeakoulujen kieliopinnot edustavat erityisalojen kieltenopetusta (LSP = Languages for Specific Purposes) ja ammatillisesti suuntautuneita kieliopintoja (VOLL = Vocationally Oriented Language Learning), ts. kieliopinnoilla on selkeästi ammattialaorientoituneet käytännönläheiset lähtökohdat ja tavoitteet (ks. Kantelinen 2007). Kieltenopiskelun perustana voi olla tulevan ammattialan työtehtävistä suoriutumisen asettamat vaatimukset, opintoihin sisältyvän työharjoittelun suorittamiseen liittyvät

tarpeet tai ammatillisten opintojen suorittaminen (ks. esim Dudley-Evans & St John 2004; Egloff & Fitzpatrick 1997). Kieliopinnoissa sisältö, teemat ja terminologia yhdistetään opiskelijan tulevaan ammattialaan. Ammatillisesti suuntautuneissa kieliopinnoissa opiskelijoiden kielitaitoa ja ammatillista osaamista kehitetään kokonaisuutena ja siten kielen oppimista ei voi erottaa muista ammatillisista sisällöistä (ks. esim. Jaatinen 2007; Robinson 2000). Lisäksi kielikoulutuksen tavoitteena on kehittää opiskelijan henkilökohtaista ja ammatillista kasvua (Ammattikorkeakoulut Bolognan tiellä 2007; Jaatinen 2007).

Erityisalojen kieltenopetuksen (LSP) ja ammatillisesti suuntautuneiden kieliopintojen (VOLL) tutkimuksen myötä työelämän kielitaidon näkökulma on viime vuosikymmenien aikana muuttunut aiempaa laajemmaksi ja monipuolisemmaksi. Uusien oppimisympäristöjen syntymisen myötä opiskelijoiden tarpeet nähdään laajemmassa ammatillisessa ja koulutuksellisessa kontekstissa (Egloff & Fitzpatrick 1997, 5): LSP:n ja VOLL:n tavoitteena ei ole opettaa vain työssä tarvittavaa ammatillista sanastoa, vaan kannustaa ja tarjota tiedollisia, taidollisia ja asenteellisia valmiuksia elinikäiseen kielen oppimiseen. Nämä uudet näkökulmat nivoutuvat luontevasti eurooppalaisessa viitekehyksessä esitettyihin lähtökohtiin ja linjauksiin, muun muassa monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen sekä myös vaihteleviin opetusmetodeihin ja autenttisiin materiaaleihin, joilla on keskeinen merkitys tehokkaassa kielenoppimisessa (Eurooppalainen viitekehys: Kieltenoppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys 2003, 193-198). Kansainvälisen liikkuvuuden myötä LSP:stä ja VOLL:sta on viime vuosikymmeninä tullut nopeimmin kasvava kielen oppimisen ja opettamisen alue niin Euroopassa kuin koko maailmassakin (Egloff & Fitzpatrick 1997).

2 Valtakunnallista kehittämistyötä kielenopetuksessa

Ammattikorkeakouluissa on tehty alusta alkaen, eli 1990-luvulta lähtien, runsaasti paikallista ja valtakunnallista kielenopetuksen kehittämistyötä. Tavoitteena on ollut turvata opiskelijoille riittävä kieli- ja viestintäkompetenssi, jonka avulla he voivat kohdata tulevien työtehtäviensä kieli- ja kulttuuriosaamisen tarpeet. Ammattikorkeakoulujen kieliopintojen tulisi tarjota kaikille ammattikorkeakouluopiskelijoille yhdenvertaiset mahdollisuudet saavuttaa työelämässä tarvittava kielitaito riippumatta siitä, missä ammattikorkeakoulussa, millä koulutuslalla ja missä koulutusohjelmassa opiskelija opiskelee. Näin tulisi olla siitäkin huolimatta, että opiskelijoilla on varsin heterogeeninen koulutustausta ja kieliopintojen opintopistemäärä on vähäinen (esimerkiksi 3 opintopistettä) suhteutettuna kieliopintojen tavoitteisiin.

OPM:n työryhmä alkuna valtakunnalliselle kehittämistyölle

Koska ammattikorkeakoulujen perustamisen jälkeen 1990-luvulla kielenopetus jatkui monissa yksiköissä pitkälti samojen periaatteiden mukaisesti, mihin oli totuttu aikaisemmissa opistotasoisissa oppilaitoksissa, kielenopetuksen tavoitteissa, käytännöissä ja toteutuksissa oli suuria eroja eri ammattikorkeakoulujen välillä. Opetusministeriö asetti lokakuussa 1998 työryhmän selvittämään ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen silloista tilaa ja pohtimaan keinoja kielenopetuksen kehittämiseksi. Työryhmä päätyi esittämään ammattikorkeakouluille kehittämistoimenpiteitä, joiden avulla ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen käytäntöjä saataisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisemmiksi. (Ks. Kielenopetuksen kehittäminen ammattikorkeakouluissa 1999.) Ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen kehittämiseksi ministeriö päätti rahoittaa 20 hanketta, joista etusijalla olivat ammattikorkeakoulujen yhteistyöhankkeet (Karlsson 2001). Hankkeet tarjosivat kielenopettajille mahdollisuuden valtakunnalliseen verkostoitumiseen ja oman asiantuntijuuden jakamiseen kollegoiden kesken (Airola 2001; Airola 2003; Jaatinen, Lehtovaara & Kohonen 2001; Juurakko 2001; Juurakko-Airola 2002; Juurakko-Paavola 2005).

OPM:n hankkeiden toteutuksen jälkeen kielenopetuksen kehittämistyötä jatkettiin uusissa hankkeissa, mm. viiden pääkaupunkiseudun benchmarking-hankkeessa (Löfström 2001) sekä Helsingin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulujen yhteisessä kielenopetuksen laadunvarmennushankkeessa (Löfström, Kantelinen, Johnson, Huhta, Luoma, Nikko, Korhonen, Penttilä, Jakobsson & Miikkulainen 2002). Ammattikorkeakoulujen siirtyessä ECTS-järjestelmään vuonna 2005 kielenopettajat osallistuivat yhteiseen valtakunnalliseen ydinainestyöskentelyyn, joka koettiin hyväksi tavaksi tiivistää kielenopettajien välistä yhteistyötä ja yhtenäistää ammattikorkeakoulujen kielenopetusta (Airola & Piironen 2005). Tällä hetkellä viimeisin valtakunnallinen hanke, johon lähes kaikki ammattikorkeakoulut osallistuivat, oli KORU-hanke (Korkeakoulujen ruotsin kielen suoritusten yhteismitallisuuden kehittäminen), joka toteutettiin yhteistyössä yliopistojen kielikeskusten kanssa. Hankkeessa tuotettiin yliopistojen kielikeskusten ja ammattikorkeakoulujen yhteiset taitotasokriteerit tavoitteena yhdenmukaistaa ruotsin kielen opintojen arviointia korkeakoulujen kesken ja saada korkeakoulujen ruotsin kielen opinnoista annettavat arvosanat yhteismitallisiksi valtionhallinnon kielitutkinnoissa määriteltujen vastaavien arvosanojen kanssa. (Elsinen & Juurakko-Paavola 2006.)

Ammattikorkeakoulujen kielenopettajat ovat olleet aktiivisia oman työnsä tutkijoita ja kehittäjiä myös yliopistollisten jatko-opintojen kautta. Vuodesta 2000 alkaen on valmistunut useita ammattikorkeakoulujen kielenopettajien oman työnsä kontekstista tuottamia väitöskirjoja (ks. mm. Aho 2003; Airola 2000; Alatalo 2006; Jaatinen 2003; Korhonen 2002; Mällinen 2007; Penttinen 2002; Rauto 2003; Vuorela 2005). Kaikki väitöskirjat ja lisäksi useat ammattikorkeakoulujen kielenopettajien liseniaatintutkimukset ovat olleet osaltaan edistämässä ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen laadun kehittämistä.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston ARENE:n kielityöryhmä

Huolimatta kehitys- ja tutkimustyöstä, jota on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen ja kielenoppimisen kehittämiseksi, ammattikorkeakoulujen kielenopetuksessa on esiintynyt runsaasti hajanaisuutta ja kirjavuutta (Kantelinen & Heiskanen 2004; Löfström ym. 2002). ARENE ry perustikin valtakunnallisen Ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen kehittämisryhmän (kielityöryhmä) toukokuussa 2003 selvittämään ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen kehittämistarpeita, suuntaamaan kielenopetuksen kehittämistyötä mm. yhteisten periaatteiden mukaisesti sekä edistämään osaamispääoman kehittämistä yhteisten hankkeiden avulla (ks. ARENE:n kielityöryhmä).

Kielityöryhmä toimeenpani ammattikorkeakoulujen kielenopetuksen kehittämistarpeiden kartoituksen jo ryhmän perustamisvuonna 2003. Esille tulleiden kehittämistarpeiden perusteella kielityöryhmä luonnosteli kielenopetuksen käytäntösuositukset, jotka lähetettiin ammattikorkeakouluille lausuntoja varten. Käytäntösuositukset olivat valmiit keväällä 2004 ja ARENE ry suositteli niiden käyttöönottoa 1.8.2005 alkaen. Suositusten tavoitteena oli edistää kielenopetuksen käytäntöjen yhtenäisyyttä koko ammattikorkeakouluverkostossa kieliopintojen tasaisen laadun ja siihen liittyvän valtakunnallisen vertailtavuuden varmistamiseksi. Suositusten aihealueet, jotka pohjautuivat kartoituksessa esiin nousseisiin tarpeisiin, olivat keskenään hyvin erilaajuisia. Suositusten aihealueita olivat todistusmerkinnät, strategiatyö, sisäänotto ja lähtötasotestaus, valmentavat opinnot, minimiopintoviikkomäärät, kieliopintojen sijoittuminen ammattikorkeakoulututkintoihin kuuluviin opintoihin, aiempien kieliopintojen hyväksi lukeminen ja vapaasti valittavat opinnot.

3 Seuranta kieltenopetuksen käytäntösuositusten vastaanotosta

Kielityöryhmä katsoi, että käytäntösuositusten vastaanottoa ja toimivuutta ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksessa tulisi seurata ja arvioida. Joensuun yliopiston ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun yhteistyönä toteutettiin tutkimus ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntösuositusten vastaanotosta ammattikorkeakoulukentällä (Kantelinen & Airola 2008). Tutkimuksen aineisto koottiin verkkokyselyllä ammattikorkeakoulujen kieltenopettajilta (N=616) ja rehtoreilta (N=31) keväällä 2006. Kyselyyn vastasi kieltenopettajista runsas kolmannes (36%) ja rehtoreista lähes puolet (48%). Opettajille suunnattu kysely oli huomattavasti laajempi ja yksityiskohtaisempi kuin rehtorikysely. Kartoituksen tavoitteena oli saada selville, kuinka käytäntösuositukset on huomioitu ja otettu vastaan ammattikorkeakouluissa, kuinka hyödyllisinä suositukset on koettu, millä tavoin suosituksia on toteutettu kieltenopetuksen kehittämisessä ja halutaanko suosituksia jatkossakin. Tulevan kehittämistyön suuntaamiseksi tarkasteltiin myös kieltenopettajien kokemuksia ajankohtaisista kieltenopetuksen käytäntöjen vahvuuksista ja kehittämistarpeista omassa ammattikorkeakoulussaan.

Kokonaisuudessaan suositusten vastaanotto näytti vaihdelleen ammattikorkeakouluissa laidasta laitaan, myönteisestä kielteiseen, huomioimisesta ja välittömästä käytäntöön soveltamisesta huomiotta jättämiseen. Osassa ammattikorkeakouluista suositusten mukaiset käytännöt olivat olleet käytössä monilta osin jo ennen suosituksia, osassa ammattikorkeakouluista ne puolestaan eivät olleet käytössä vielä reilut puoli vuotta rehtoreiden esittämän suositusten käyttöönottoajankohdan jälkeenkään. Tietoisuus ARENE:n antamista suosituksista ei mitään ilmeisemmin ollut vielä saavuttanut koko ammattikorkeakoulu yhteisöä, ei edes kaikkia kieltenopettajia – noin 10% kyselyyn vastanneista kieltenopettajista ei oman arvionsa mukaan vielä keväällä 2006 tuntenut käytäntösuosituksia.

Suurin osa kyselyyn vastanneista kieltenopettajista ja rehtoreista toivoi suositusten antamiskäytäntöä jatkettavan. Keskeisimpinä perusteluina käytäntösuositusten jatkamiselle nousivat esiin tutkintojen vertailtavuuden varmistaminen ja opiskelijoiden oikeusturvan takaaminen, valtakunnallisesti yhtenäisen linjan luominen ammattikorkeakoulujen kieliopintoihin, ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntöjen yhdenmukaistaminen sekä yksittäisen kieltenopettajan työn tukeminen.

Suurin osa rehtoreista arvioi suomalaisten ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen tasalaatuisuuden ja kansallisen vertailtavuuden hyväksi, muutamat tyydyttäväksi. Kieltenopettajien antamat arviot puolestaan

vaihtelivat asteikon laidasta toiseen eli erinomaisesta erittäin heikkoon. Kieltenopetuksen tasalaatuisuutta oli niin rehtoreiden kuin kieltenopettajienkin mukaan lisännyt aihealueella tehty valtakunnallinen yhteistyö. Toisaalta ongelmana nähtiin edelleen joiltakin osin kieltenopetuksen käytäntöjen kirjavuus.

4 Pohdintaa

Tutkimustulokset (Kantelinen & Airola 2008) ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntösuositusten vastaanotosta osoittavat, että monissa ammattikorkeakouluissa ja niiden yksiköissä kieltenopettajat toteuttivat ja kehittivät työtään kannustavassa ja kieltenopetuksen kehittämistä niin aineellisesti kuin henkisestikin tukevassa yhteisössä ja olosuhteissa. Joissakin ammattikorkeakouluissa tai niiden yksiköissä kieltenopettajat kuitenkin kokivat itsensä yksinäisiksi taistelijoiksi pyrkiessään opettamaan opiskelijoille ammattikorkeakoululain edellyttämää kielitaitoa.

Monessa yhteydessä on tuotu esille ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen pirstaleisuus ja hajanaisuus (esim. Sajavaara 1999; Kantelinen & Heiskanen 2004; Pyykkö, Tuomi, Juurakko-Paavola & Fiilin 2007). Tämän kartoituksen tulokset kieltenopetuksen ajankohtaisista vahvuuksista ammattikorkeakouluissa osoittavat, että ammattikorkeakoulujen kieltenopetukseen on ammattikorkeakoululaitoksen olemassa olon ensimmäisen vuosikymmenen aikana kehitetty runsaasti myös vahvuuksina näyttäytyviä hyviä käytäntöjä. Ne edistävät osaltaan ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen laatua ja myös sen valtakunnallista vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä Bolognan prosessin tavoitteiden mukaisesti. Toisaalta tulokset myös osoittavat, että kieltenopetuksen käytäntöjen yhtenäistymiseen on vielä matkaa.

Tehty kartoitus on yksi vaihe ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntöjen kehittämiseen tähtäävässä tutkimusprosessissa, jota toteutamme itäsuomalaisena yliopisto- ja ammattikoulusektorin välisenä yhteistyönä. Yhteistyömme rakentuu jaetulle kiinnostukselle tutkimusperustaiseen kieltenopetuksen kehittämiseen ja palvelee luontevasti työskentelyämme ARENEn kielityöryhmässä. Yhteistyömme tavoitteena on synergisten vaikutusten aikaansaaminen, mikä hyödyttää molempia osapuolia ja ammattikorkeakoulujen kieltenopetuskenttää.

Kartoituksen tulokset herättävät kysymyksen, onko käytäntösuositusten avulla mahdollista yhtenäistää kieltenopetuksen käytäntöjä ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen laadun yhtenäistämiseksi ja

korkean laadun edistämiseksi. Ammattikorkeakoulujen laajan autonomian vuoksi on muistettava, ettei ammattikorkeakoulujen koulutusta – mukaan lukien kieltenopetus – voida kehittää tai yhtenäistää ammattikorkeakoulujen ulkopuolelta käsin. ARENEn tai minkä tahansa ulkopuolisen instanssin antamista suosituksista ei ole hyötyä, jos yksittäiset ammattikorkeakoulut eivät itse aktiivisesti ja päämäärätietoisesti pyri kehittämään ja työskentelemään kieltenopetuksensa kehittämiseksi.

On aiheellista korostaa, että käytäntösuositusten antamisen tavoitteena ei ole pakottaa kaikkia yksittäisiä käytäntöjä samaan malliin ja muottiin. Sen sijaan käytäntöjen yhtenäistämisen tavoitteena on, että kaikilla ammattikorkeakouluopiskelijoilla olisi tutkintoonsa sisältyvät tasavertaiset mahdollisuudet saavuttaa asetuksessa vaadittu kielitaito riippumatta siitä, millä alalla opiskelija opiskelee ja millainen kielitaitotausta hänellä on. Kieltenopettajilla tulisi myös olla eri koulutusohjelmissa ja eri kielissä yhtäläiset realistiset mahdollisuudet tukea opiskelijoidensa kieliohjelmien edistymistä.

Kartoituksen tulokset osoittavat myös sen, että yksittäinen asiantuntija, tässä tapauksessa kieltenopettaja, ei välttämättä saa ääntänsä kuuluviin ammattikorkeakoulun kaltaisen asiantuntijaorganisaation sisällä tehtävässä laatutyössä – ei edes silloin, kun pohdittavana on, millaisilla kieltenopetuksen käytännöillä ammattikorkeakoulu voi parhaalla mahdollisella tavalla tuottaa ja taata asetuksen vaatimat ammattikorkeakouluista työelämään siirtyvien kansainvälisyysvalmiudet. Näissä tilanteissa valtakunnallisessa asiantuntijatyöryhmässä pohditut suositukset ja linjanvedot voivat toimia tukena yksittäisille ammattikorkeakoulujen kielten- ja viestinnänopettajille. Ne ovat tukena myös hallinnollisissa tehtävissä toimiville: eihän voida edellyttää, että kaikki ammattikorkeakouluissa kielten opetusta ja opintoja koskevia hallinnollisia päätöksiä tekevät olisivat itse kielikasvatuksen asiantuntijoita.

Lähteet:

Aho, R. 2003. *Kielikoulutuksen systemaattinen suunnittelu puolustusvoimissa. Tavoitteista tuloksiin*. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Airola, A. 2000. *Towards Internationalism – English Oral Proficiency in BBA Studies in North Karelia Karelia Polytechnic*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 55.

Airola, A. (toim.) 2001. *Suullisen kielitaidon arviointi ammattikorkeakouluissa. OPM:n rahoittama kielenopetuksen kehittämishanke*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja A: Tutkimuksia 9.

Airola, A. (toim.) 2003. *Kokemuksia suullisen kielitaidon arvioinnista*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja A: Tutkimuksia 12.

Airola, A. 2004. *Yritysten kielitaitotarpeet Pohjois-Karjalassa*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita 17.

Airola, A. & Piironen, M. 2005. *How Can I Help You? Kielitaitotarpeiden kartoitus sosiaali- ja terveysalalla Joensuussa*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita 22.

Alatalo, P. 2006. *Directive Functions in Intra-Corporate Cross-border Email Interaction*. Jyväskylä University. Jyväskylä Studies in Humanities 54.

Ammattikorkeakoulut Bolognan tiellä. 2007. Ammattikorkeakoulujen osallistuminen eurooppalaiseen korkeakoulualueeseen. Projektin loppuraportti. Helsinki: Edita.

ARENE:n kielityöryhmä. Saatavilla <http://extra.seamk.fi/arenektr/> Luettu 22.10.2007.

Dudley-Evans, T. & St John, M. J. 2004. *Developments in English for Specific Purposes. A multi-disciplinary approach*. Fourth printing. Cambridge: Cambridge University Press.

Egloff, G. & Fitzpatrick, A. (Eds.) 1997. *Languages for work and life: the Council of Europe and vocationally oriented language learning*. Education Committee. Council for Cultural Co-operation. Modern Languages.

EK 2006. *Palvelut 2020 – Osaaminen kansainvälisessä palveluyhteiskunnassa*. Loppuraportti. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto. Saatavilla http://www.ek.fi/ek_suomeksi/ajankohtaista/tutkimukset_ja_julkaisut/ek_julkaisuarkisto/2006/18_10_2006_Palvelut2020_loppuraportti.pdf Luettu 29.2.2008.

Elsinen, R. & Juurakko-Paavola, T. 2006. *Korkeakouluopiskelijoiden ruotsin kielen taidon arviointi*. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja 4/2006.

Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. 2003. Helsinki: WSOY.

European Indicator of Language Competence. Commission of the European Communities. Brussels 1.8.2005. Saatavilla http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/com356_en.pdf Luettu 25.1.2008.

Huhta, M. 1999. *Language / Communication Skills in Industry and Business*. Report for Prolang/Finland. Helsinki: National Board of Education.

Jaatinen, R. 2003. *Vieras kieli oman tarinan kieleksi. Autobiografisen refleksiivinen lähestymistapa vieraan kielen oppimisessa ja opettamisessa*. Tampere: Tampere University Press.

Jaatinen, R. 2007. *Learning Languages, Learning Life-skills. Autobiographical reflexive approach to teaching and learning a foreign language*. New York: Springer.

Jaatinen, R., Lehtovaara, J. & Kohonen, V. (toim.) 2001. *Ammatillisen kieltenopetuksen monet kasvot*. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimukset ja selvitykset 4.

Juurakko, T. (toim.) 2001. *Kielitaidon arvioinnin yhdenmukaistaminen ammattikorkeakouluissa (AMKKIA)*. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja A: 16.

Juurakko, T. & Airola, A. 2002. *Tehokkaampaan kielenoppimiseen*. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja A: 17.

Juurakko-Paavola, T. (toim.) 2005. *Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kielitaito ja sen arviointikäytänteet*. Hämeen ammattikorkeakoulu. Kielikoulutuskeskus.

Kantelinen, R. 2007. Finnish polytechnics as a context of professionally oriented language education. In A. Koskensalo, J. Smeds, P. Kaikkonen & V. Kohonen (Eds./Hg.) *Foreign Languages and Multicultural Perspectives in the European Context. Fremdsprachen und multikulturelle Perspektiven im europäischen Kontext. Dichtung – Wahrheit – Sprache*. Berlin: LIT Verlag. 311-320.

Kantelinen, R. & Airola, A. 2008. *"Ne antavat yhtenäisempää taustatukea kieltenopetukseen"*. *Kokemuksia ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen käytäntösuosituksista*. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita N:o 3.

Saatavilla

http://joypub.joensuu.fi/publications/other_publications/kantelinen_kieltenopetukseen/ Luettu 11.3.2008.

Kantelinen, R. & Heiskanen, M. 2004. *Ammattikorkeakoulujen kieliopinnot*. Joensuun yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitos.

Karjalainen, S. & Lehtonen, T. (toim.) 2005. *Että osaa ja uskaltaa kommunikoida – akateemisissa ammateissa tarvittava kielitaito työntekijöiden ja työnantajien kuvaamana*. Helsinki: Helsingin yliopiston kielikeskus.

Karlsson, U.-J. 2001. Kieltenopetuksen kehittäminen ammattikorkeakouluissa. Teoksessa A. Airola (toim.) *Kieltenopetuksen haasteet ammattikorkeakouluissa*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja A: Tutkimuksia 5. 15-19.

Kieltenopetuksen kehittäminen ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmien muistioita. 25:1999.

Korhonen, K. 2002. Intercultural Competence as Part of Professional Qualifications. A Training Experiment with Bachelor of Engineering Students. *Jyväskylä Studies in Communication* 17.

Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta 424/2003. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030424>. Luettu 20.3.2008.

Löfström, E. 2001. *Benchmarking korkeakoulujen kieltenopetuksen kehittämisessä*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 6:2001. Helsinki: Edita.

Löfström, E., Kantelinen, R., Johnson, E., Huhta, M., Luoma, M., Nikko, T., Korhonen, A., Penttilä, J., Jakobsson, M. & Miikkulainen, L. 2002. *Ammattikorkeakoulun kieltenopetus tienhaarassa. Kieltenopetuksen arviointi Helsingin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouluissa*. Helsinki: Edita.

Mällinen, S. 2007. *Conceptual Change Process of Polytechnic Teachers in Transition From Classrooms to Web-Based Courses*. Acta Universitatis Tamperensis.

Penttinen, M. 2002. *Needs for Teaching and Learning English in BBA Studies as Perceived by Students, Teachers and Companies*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 75.

Pyykkö, R., Tuomi U.-K., Juurakko-Paavola, T. & Fiilin, U.-M. 2007. Teoksessa S. Pöyhönen & M.-R., Luukka (toim.) Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. 123-151.

Rauto, E. 2003. *Välikielen kehitys vieraskielisessä opetuksessa. Tutkimus muutoksista insinööriopiskelijoiden englannin kieliopin hallinnassa*. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Robinson, P. 2000. Languages for Specific Purposes. Teoksessa M. Byram (Ed.) *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*. London: Routledge. 337-342.

Sajavaara, A. 2000. *Virkamies ja vieraat kielet: Virkamiesten kielikoulutuksen arviointihankkeen loppuraportti*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Sajavaara, K. 1999. *Kieliopinnot ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriön asettaman työryhmän toimeksiannosta laadittu selvitys*. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Sinkkonen, A. 1998. Kielitaidon tarvetutkimukset työelämässä. Teoksessa S. Takala & K. Sajavaara (toim.) *Kielikoulutus Suomessa*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. 47-72.

Sjöberg, A. 2002. *Functionality of language skills in occupational English. The point of view of language users, language training and language testing*. Academic Dissertation. Oulun yliopisto.

Sjöberg, A. 2004. Toimiva kielitaito työelämässä. Teoksessa K. Sajavaara & S. Takala (toim.) *Kielikoulutus tienhaarassa*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus. 115-136.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (352/2003) Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352>. Luettu 1.6.2008.

Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003). Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030481> Luettu 29.2.2008.

White Paper on education and training. Teaching and learning – Towards the learning society. 1996. European commission. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Vuorela, T. 2005. *Approaches to a Business Negotiation Case Study; Teamwork, Humour and Teaching*. Doctoral dissertation. Helsinki School of Economics. Doctoral dissertation.